

DOI: 10.31648/kpp.11614

Mikołaj Mirecki

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0003-2976-3565

mikolaj.mirecki@student.uwm.edu.pl

Dokument z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego jako dowód w procesie cywilnym

Wstęp

Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego¹ (dalej jako PrASC) stanowi w art. 26, że akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego to dokumenty będące podstawą sporządzenia aktu stanu cywilnego lub dokumenty złożone po sporządzeniu aktu stanu cywilnego, stanowiące podstawę do dołączenia wzmianki dodatkowej do aktu stanu cywilnego lub stanowiące podstawę zamieszczenia przypisku przy innych aktach stanu cywilnego². Należy uznać, że jest to definicja legalna, ponieważ ustawodawca opisuje pojęcie akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego poprzez wyliczenie kategorii dokumentów z zakresu akt stanu cywilnego, które gromadzi się w aktach zbiorowych³.

Z kolei art. 77³ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny stanowi, że dokument stanowi nośnik informacji, umożliwiający zapoznanie się z jej treścią⁴. Stworzenie definicji ustawowej słowa „dokument” jako nośnika informacji umożliwiającego zapoznanie się z jej treścią zrywa więc z tradycyjnym rozumieniem tego pojęcia jako informacji utrwalonej wyłącznie w postaci pisma, dając w ten sposób wyraz szerokiemu ujęciu tego słowa. Ta definicja legalna ma charakter technicznie neutralny, co w konsekwencji stanowi, że treść dokumentu może zostać dowolnie ujawniona,

¹ Art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2023 r., poz. 1378 ze zm.), dalej jako PrASC.

² Ibidem.

³ A. Czajkowska, [w:] I. Basior, D. Sorbian, A. Czajkowska, *Prawo o aktach stanu cywilnego z komentarzem. Przepisy wykonawcze i związkowe oraz wzory dokumentów*, Warszawa 2015, art. 26, teza 1.

⁴ Art. 77³ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1061 ze zm.).

np. poprzez znaki graficzne, dźwięk, obraz, a także utrwalona na dowolnym nośniku (np. na papierze, skórze, drewnie, metalu, urządzeniu informatycznym umożliwiającym nagranie i odtwarzanie głosu, dysku komputera, karcie pamięci, płycie DVD, serwerze) oraz przy pomocy dowolnych środków (np. pióra, komputera czy telefonu komórkowego)⁵.

Celem niniejszego artykułu jest analiza charakteru prawnego dokumentów pochodzących z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego oraz ocena ich znaczenia dowodowego w postępowaniu cywilnym. Autor podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie, czy dokumenty te mogą być samodzielnym środkiem dowodowym, czy też stanowią jedynie materiał pomocniczy przy ocenie mocy i wiarygodności innych dokumentów urzędowych, w szczególności aktów stanu cywilnego. Stosując metodę dogmatyczno-prawną, przeanalizowano obowiązujące w Polsce przepisy prawa materialnego i procesowego i przedstawiono dokument z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego jako dowód w postępowaniu cywilnym. Uzupełniając zastosowano metodę analizy orzecznictwa, obejmującą judykaturę krajową – orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów administracyjnych. Całość wzbogacono analizą doktrynalną, opierającą się na poglądach przedstawicieli nauki prawa cywilnego i prawa administracyjnego (szczególnie prawa o aktach stanu cywilnego).

Akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego – gromadzenie, prowadzenie, udostępnianie

Zacząć należy od tego, że ustawodawca nie precyzuje, jakie dokumenty konkretnie uznaje się za takie, które należy gromadzić w aktach zbiorowych rejestracji stanu cywilnego⁶, lecz trzeba uznać, że powinny znajdować się w nich wszystkie dokumenty, na podstawie których kierownik urzędu stanu cywilnego (dalej jako USC) dokonał sporządzenia aktu stanu cywilnego⁷ (urodzenia, małżeństwa albo zgonu) oraz – *per analogiam* – wzmianki dodatkowej do istniejącego już wcześniej aktu stanu cywilnego⁸. Ponadto w aktach zbiorowych rejestracji stanu cywilnego umieszcza się dokumenty, które były podstawą do dokonania przypisku przy innym akcie stanu cywilnego⁹. Dokumenty te nazywane są w języku potocznym alegatą lub aneksem¹⁰. Przykładem takich dokumentów będą: odpisy aktów urodzenia osób, które mają zawrzeć małżeństwo; odpis orzeczenia sądu o unieważnieniu małżeństwa czy chociażby decyzja administracyjna o wyrażeniu zgody na zmianę imienia lub nazwiska – na podstawie ustawy o zmianie

⁵ M. Maciejewska-Szałas, [w:] M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2024, art. 77³, teza 2.

⁶ J. Piecha, [w:] K. Osajda, M. Domański, J. Słyk (red.), *Prawo o aktach stanu cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2023, s. 168.

⁷ Zob. A. Wilk, *Akt urodzenia*, Warszawa 2014, s. 84.

⁸ Ibidem.

⁹ M. Wojewoda, *Przypisek przy akcie stanu cywilnego i jego rola w systemie rejestracji stanu cywilnego w Polsce*, „Metryka. Studia z zakresu prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego” 2017, R. VII, nr 1, s. 85.

¹⁰ P. Kasprzyk (red.), *Podręcznik urzędnika stanu cywilnego, t. 1: Podstawowe instytucje prawa o aktach stanu cywilnego*, Lublin 2018, s. 116.

imienia i nazwiska¹¹. Dokumentami gromadzonymi w aktach zbiorowych rejestracji stanu cywilnego mogą być również te o innym charakterze niż wymienione, np. urzędowe protokoły, notatki służbowe organów administracji publicznej, opinie biegłych sądowych czy oświadczenia woli osób fizycznych. A zatem akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego dzielą się na trzy grupy:

- dokumenty sporządzone przed kierownikiem USC (np. oświadczenie nupturientów o wstąpieniu w związek małżeński);
- dokumenty wydane przez właściwe osoby, organy administracji publicznej lub instytucje (np. karta urodzenia dziecka);
- dokumenty sporządzone po złożeniu przez osobę fizyczną oświadczenia woli (np. protokół powrotu do poprzedniego nazwiska w przypadku rozwiedzionego małżonka).

Szczegóły gromadzenia akt zbiorowych określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lutego 2015 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru stanu cywilnego oraz akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego¹², zgodnie z którym akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego zamieszcza się w rejestrze stanu cywilnego z chwilą sporządzenia aktu stanu cywilnego lub po jego sporządzeniu w przypadku dołączenia wzmianki dodatkowej do aktu stanu cywilnego albo zamieszczenia przypisku przy akcie¹³. Przepis ten stanowi swoistą zasadę ogólną gromadzenia akt zbiorowych, od której istnieją pewne odstępstwa, które również normuje RejSCR.

Pierwszym wyjątkiem będzie przypadek, w którym wzmianka dodatkowa jest dołączana do aktu stanu cywilnego na podstawie innego aktu stanu cywilnego sporządzonego w rejestrze stanu cywilnego – wówczas nie wymaga się gromadzenia w aktach zbiorowych odpisu aktu stanu cywilnego, który stanowił podstawę tej wzmianki dodatkowej¹⁴. Drugim odstępstwem od zasady jest sytuacja, w której przypisek jest zamieszczany przy akcie stanu cywilnego w wyniku sporządzenia aktu stanu cywilnego w rejestrze stanu cywilnego lub dołączenia wzmianki dodatkowej do aktu stanu cywilnego – wtedy również nie wymaga się gromadzenia w aktach zbiorowych dokumentu stanowiącego podstawę przypisku¹⁵. Te dwie sytuacje są jedynymi sprecyzowanymi w RejSCR. Ich zajście nie wywołuje więc obowiązku umieszczania dokumentów w aktach zbiorowych rejestracji stanu cywilnego, mimo że zachodzi ingerencja w akt stanu cywilnego (wzmianka dodatkowa i przypisek wpływają bowiem na treść i ważność aktu stanu cywilnego). W przypadkach tych w aktach zbiorowych rejestracji stanu cywilnego, dotyczących danego aktu stanu cywilnego, gromadzi się adnotację zawierającą oznaczenie innego aktu stanu cywilnego w rejestrze stanu cywilnego. Adnotacji

¹¹ Ustawa z dnia 17 października 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1988).

¹² Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lutego 2015 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru stanu cywilnego oraz akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1904), dalej jako RejSCR.

¹³ Ibidem, § 45.

¹⁴ Ibidem, § 46 ust. 1.

¹⁵ Ibidem, § 46 ust. 2.

nie zamieszcza się, jeżeli z treści wzmianki dodatkowej albo przypisku wynika to oznaczenie¹⁶. Trzeba w tym miejscu zauważyć, że w języku codziennym słowo „adnotacja” oznacza „krótką dodatkową notatkę lub uwagę, dopisek”¹⁷, natomiast adnotacja do aktu stanu cywilnego to informacje o okolicznościach i podstawie rejestracji urodzenia, małżeństwa albo zgonu zamieszczane w akcie stanu cywilnego¹⁸. Podkreślenia wymaga, że zgodnie z PrASC rejestracji stanu cywilnego dokonuje się na podstawie dowodów potwierdzających prawdziwość zgłoszonych danych, a w przypadku uznania tych dowodów za niewystarczające stan faktyczny ustala się w postępowaniu wyjaśniającym. Co istotne, do sporządzania adnotacji nie stosuje się przepisów dotyczących przeprowadzania dowodów¹⁹, lecz sama adnotacja może okazać się dowodem w postępowaniu cywilnym, ponieważ na podstawie art. 227 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (dalej jako k.p.c.), przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie²⁰.

RejSCR reguluje też kwestię omyłkowego zamieszczenia dokumentu w aktach zbiorowych rejestracji stanu cywilnego przy niewłaściwym akcie stanu cywilnego. Dokument taki podlega usunięciu z tych akt zbiorowych i dołączeniu do właściwych akt zbiorowych²¹.

Jeśli chodzi o prowadzenie akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego, to szczególna istota zagadnienia, jakim są akta zbiorowe, jako dokumentacja źródłowa, została podkreślona przez ustawodawcę poprzez ustalenie konkretnych zasad gromadzenia i przechowywania tych dokumentów²². W zakresie gromadzenia dokumentów akt zbiorowych można rozróżnić trzy formy: akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego sporządzone w formie dokumentu elektronicznego; akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego zamieszczone jako odwzorowanie cyfrowe oraz opisy dokumentów niesporządzonych w formie dokumentów elektronicznych. Wszystkie zamieszcza się w rejestrze stanu cywilnego przy akcie stanu cywilnego w porządku chronologicznym²³.

Ciekawym zagadnieniem jest także sposób oznaczania akt zbiorowych. Zgodnie z przepisami RejSCR akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego, niezależnie od postaci, w której są sporządzone, opatruje się oznaczeniem nadanym aktowi stanu cywilnego, którego dotyczą. Akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego niesporządzone w formie dokumentu elektronicznego oznacza się dodatkowo datą sporządzenia aktu stanu cywilnego, którego dotyczą, i prowadzi się je chronologicznie²⁴.

Jak wcześniej wspomniano, jednym, obecnie najbardziej istotnym ze względu na proces informatyzacji, ze sposobów gromadzenia akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego jest gromadzenie ich w rejestrze stanu cywilnego, jeżeli zostały sporządzone

¹⁶ Ibidem, § 46 ust. 3.

¹⁷ S. Dubisz, *Wielki słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2018, s. 15.

¹⁸ Art. 23 PrASC.

¹⁹ Zob. wyrok WSA w Lublinie z 1 kwietnia 2020 r., sygn. akt III SA/Lu 561/19, Legalis.

²⁰ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1568).

²¹ § 47 RejSCR.

²² J. Piecha, [w:] K. Osajda, M. Domański, J. Słyk (red.), op. cit., s. 169.

²³ § 44 ust. 1 RejSCR.

²⁴ § 43 RejSCR.

na piśmie utrwalonym w postaci elektronicznej. W takim przypadku są one umieszczane w systemie teleinformatycznym, w którym prowadzony jest cały rejestr stanu cywilnego²⁵. Z chwilą wprowadzenia dokumenty akt zbiorowych stają się częścią tego złożonego systemu rejestracji stanu cywilnego. W związku z tym rejestr ten, a na pewno jego element, można nazwać mianem „archiwum dokumentów stanowiących akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego”. Odrębnymi sytuacjami są te, w których kierownik USC jako podstawę zarejestrowania jakiegoś zdarzenia (np. zgonu) przyjmuje kartę zgonu wystawioną i podpisaną przez uprawnionego lekarza, która ma postać papierową (kartka papieru jako nośnik informacji). Wówczas gromadzi ten dokument w wersji papierowej w przeznaczonym do tego miejscu (zazwyczaj będzie to opisany segregator, skoroszyt lub teczka zabezpieczone przed dostępem osób nieuprawnionych).

Bez względu na formę dokumentu stanowiącego część akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego istnieją wspólne reguły dotyczące odnotowania bytu takiego dokumentu w rejestrze stanu cywilnego²⁶. Zgodnie z RejSCR dla zamieszczonych przy akcie stanu cywilnego akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego przechowuje się w rejestrze stanu cywilnego informacje o:

- postaci dokumentu (np. dokument elektroniczny);
- rodzaju dokumentu (np. protokół urzędowy);
- dacie i oznaczeniu dokumentu (za datę uznaje się dzień, miesiąc i rok, w którym sporządzono konkretny dokument; a za oznaczenie sygnaturę dokumentu albo numer sprawy);
- nazwie organu, który sporządził dokument (np. wójt);
- dacie i osobie, która zamieściła dokument przy akcie stanu cywilnego, oraz oznaczeniu aktu stanu cywilnego, którego dokument dotyczy²⁷.

Informacje te mają szczególne znaczenie, gdyż pozwalają na sprawne zweryfikowanie, jakie dokumenty stanowią akta zbiorowe konkretnego aktu stanu cywilnego, a także umożliwiają szybkie odnalezienie tych dokumentów w systemie albo rejestrze i przekazanie ich, w razie potrzeby, uprawnionym podmiotom.

W kontekście udostępniania dokumentów z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego trzeba zaznaczyć, że mogą być one wydawane na wniosek sądu, prokuratora, osoby, której akt stanu cywilnego dotyczy, oraz osoby mającej interes prawny w uzyskaniu tego dokumentu²⁸. Dokumenty udostępnia się na piśmie utrwalonym w postaci elektronicznej – albo odwzorowane cyfrowo (poświadczone za zgodność z oryginałem przez kierownika USC kwalifikowanym podpisem elektronicznym), albo w postaci kopii, albo wydruku dokumentu elektronicznego poświadczonych za zgodność z oryginałem przez kierownika urzędu stanu cywilnego podpisem własnoręcznym²⁹.

²⁵ Zob. M. Jurzyński, *Prawne aspekty informatyzacji rejestracji stanu cywilnego*, „Acta Iuridica Resoviensia” 2024, nr 47(129).

²⁶ J. Piecha, [w:] K. Osajda, M. Domański, J. Słyk (red.), op. cit., s. 172.

²⁷ § 44, ust. 2 RejSCR.

²⁸ A. Graffke, M. Graffke, *Vademecum kierownika urzędu stanu cywilnego*, Warszawa 2021, s. 45.

²⁹ Art. 26 ust. 4 PrASC.

Jak zaznaczył Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie w jednym z wyroków, udostępnienie dokumentu z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego przybiera postać czynności materialno-technicznej, której warunkiem dokonania jest istnienie po stronie podmiotu wnioskującego interesu prawnego. Gdyby zaszła wątpliwość, czy interes ten zaistniał, organ (kierownik USC) bada okoliczności i podejmuje decyzję³⁰. Jeżeli organ uzna, że nie występuje interes prawny po stronie wnioskodawcy, to wydaje decyzję odmowną, która będzie niewątpliwie aktem władczym kierownika USC³¹. Podkreślenia wymaga, że interes prawny nie jest równoznaczny z interesem faktycznym. Interes faktyczny stanowi subiektywne poczucie podmiotu, że może żądać określonego zachowania od organu administracji (w tym przypadku wydania określonego dokumentu) bądź też że na organie administracji spoczywa obowiązek określonego zachowania wobec tego podmiotu. Dopiero gdy to subiektywne przekonanie ma swoje umocowanie w przepisach prawa, możemy mówić o interesie prawnym³². Na różnicę między interesem faktycznym a interesem prawnym wskazał też Naczelny Sąd Administracyjny, który podkreślił, że interes faktyczny to „bezpośrednie zainteresowanie rozstrzygnięciem sprawy administracyjnej”³³ albo – w innym rozstrzygnięciu – „podmiot jest w prawdzie zainteresowany rozstrzygnięciem sprawy administracyjnej, lecz z przepisu prawa nie wynikają dla niego żadne uprawnienia”³⁴. Najbardziej pełne rozróżnienie tego zagadnienia prezentuje jednak tenże sąd w innym wyroku, podkreślając, że „o istnieniu interesu prawnego decydują zawsze przepisy prawa materialnego przyznające stronie konkretne, indywidualne i aktualne korzyści. Tym samym interes prawny jest kwalifikowanym interesem faktycznym, który wynika z określonego przepisu prawa materialnego odnoszącego się wprost do sytuacji danego podmiotu i pojawia się wówczas, gdy istnieje związek między obowiązującą normą prawa materialnego a sytuacją prawną tegoż podmiotu”³⁵. Jak więc łatwo zauważyć, ustawodawca ogranicza sytuacje, w których będzie dokonywało się udostępniania dokumentów z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego, wymagając zajścia określonych przesłanek.

Dokument z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego jako dowód wykorzystywany w procesach cywilnych

Kwestię znaczenia dowodowego dokumentów składowanych w aktach zbiorowych rejestracji stanu cywilnego należy rozpocząć od zasady procesowej z art. 233 k.p.c., która stanowi o swobodnej ocenie dowodów, składającej się z sądowej oceny wiarygodności i mocy dowodów – według własnego przekonania sądu na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału³⁶. Urzeczywistnieniem zasady swobodnej

³⁰ Zob. wyrok WSA w Krakowie z 23 stycznia 2018 r., sygn. akt III Sa/Kr 1427/17, Legalis.

³¹ Zob. wyrok WSA w Poznaniu z 28 maja 2021 r., sygn. akt II SAB/Po 17/21, Legalis.

³² A. Kurzawa, [w:] B. Kotowicz, A. Kurzawa, B. Opaliński, *Prawo o aktach stanu cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2022, s. 61.

³³ Zob. postanowienie NSA z 10 maja 2018 r., sygn. akt I GZ 129/18, CBOSA.

³⁴ Zob. wyrok NSA z 29 maja 2018 r., sygn. akt I OSK 1574/16, CBOSA.

³⁵ Zob. wyrok NSA z 6 grudnia 2016 r., sygn. akt II OSK 595/15, CBOSA.

³⁶ Art. 233 § 1 k.p.c.

oceny dowodów jest orzecznictwo krajowe. Przykładowo można wskazać na jeden z wyroków Sądu Najwyższego, w którym wyartykułowano, że ocena wiarygodności i mocy dowodów jest podstawowym zadaniem sądu orzekającego, wyrażającym istotę sądzenia, a więc rozstrzygania kwestii spornych w warunkach niezawisłości, na podstawie własnego przekonania sędziego, przy uwzględnieniu całokształtu zebranego materiału³⁷. Swobodna ocena dowodów nie jest jednak nieograniczona. Jak zauważa Tadeusz Ereciński, „granice swobodnej oceny dowodów wyznaczają trzy czynniki: logiczny, ustawowy oraz ideologiczny. Czynniki logiczny oznacza, że sąd ma obowiązek wyprowadzenia z zebranego w sprawie materiału dowodowego wniosków logicznie prawidłowych. Rozumowanie sędziego z reguły ma charakter rozumowania dedukcyjnego (rzadziej redukcyjnego), powinien on zatem kierować się określonymi schematami, przewidzianymi w logice formalnej dla tego typu rozumowania. W konsekwencji między wnioskami sądu, które wyprowadza on przy ocenie poszczególnych dowodów, nie mogą istnieć sprzeczności. Wszystkie wnioski muszą stanowić logiczną całość”³⁸. Powyższe potwierdza Sąd Najwyższy, stwierdzając w jednym z orzeczeń, że normy swobodnej oceny dowodów wyznaczone są wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego oraz regułami logicznego myślenia, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i wając ich moc oraz wiarygodność, odnosi je do pozostałego materiału dowodowego³⁹. W ramach swobodnej oceny dowodów to sędzia ma prawo do bezpośredniego oceniania, kwalifikowania, szacowania ważności poszczególnych faktów dla rozstrzygnięcia⁴⁰. Przekładając całość na grunt dowodu przeprowadzonego z dokumentów stanowiących akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego, należy stwierdzić, że w znacznej mierze od sądu zależeć będzie, jaka moc dowodowa zostanie nadana tym dokumentom i czy będą one traktowane jako dokumenty urzędowe czy prywatne.

Jak podaje Kinga Flaga-Gieruszyńska, „zasadniczą funkcją dokumentu jest utrwalenie określonych spostrzeżeń lub oświadczeń wszelkiego rodzaju w celu przedstawienia ich w tej formie w przyszłości. Dokumentem w szerokim znaczeniu jest każdy przedmiot, w którym zawarta jest jakaś myśl, przejaw ludzkiej działalności. Dokumenty w tym znaczeniu, posiadające określoną treść myślową, różnią się od innych tzw. rzeczowych środków dowodowych”⁴¹. Zgodnie z art. 244 k.p.c. dokumenty urzędowe, sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania, stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone⁴². Dokumentami urzędowymi będą też dokumenty sporządzone przez inne podmioty, w zakresie zleconych im przez ustawę zadań z dziedziny administracji

³⁷ Wyrok SN z 16 lutego 1996 r., sygn. akt II CRN 173/95, Lex nr 1635264.

³⁸ T. Ereciński, [w:] M. Dziurda (red.), *Postępowanie dowodowe. Komentarz do art. 227–315 k.p.c.*, Warszawa 2024, art. 233, teza 3.

³⁹ Zob. wyrok SN z 10 czerwca 1999 r., sygn. akt II UKN 685/98, OSNAPiUS 2000, Nr 17, poz. 655.

⁴⁰ L. Leszczyński, *Stosowanie generalnych klauzul odsyłających*, Kraków 2001, s. 153.

⁴¹ Zob. K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2024.

⁴² Art. 244 § 1 k.p.c.

publicznej⁴³. Kategoria dokumentów urzędowych nie jest więc jednorodna, a o rzeczywistym znaczeniu dokumentu dla postępowania, w którym jest on przedstawiany jako dowód, nie decyduje jego zewnętrzna postać (po stwierdzeniu autentyczności), ale treść i charakter zawartego w nim oświadczenia organu państwowego. Dokumenty urzędowe związane są z dwoma domniemaniami prawnymi (domniemaniem autentyczności oraz domniemaniem zgodności z prawdą treści dokumentu urzędowego), lecz sąd cywilny związany jest tymi domniemaniami, tylko tak długo, jak długo nie zostaną one obalone (obydwa domniemania mają charakter wzruszalny – *preasumptiones iuris tantum*)⁴⁴.

Z kolei dokument prywatny to dokument sporządzony w formie pisemnej albo elektronicznej, stanowiący dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w tym dokumencie⁴⁵. Dokumentem prywatnym będzie więc każdy dokument pisemny lub elektroniczny, który nie odpowiada wymaganiom przewidzianym dla dokumentu urzędowego⁴⁶. Co istotne, w kontekście formy dokumentu, jak zauważył Sąd Najwyższy, w przypadku dokumentu prywatnego nie został także ograniczony przedmiot jego osnowy ani forma, w jakiej dokument ma być sporządzony. Jediną istotną cechą formalną tego typu dokumentów pozostaje ich podpisanie przez wystawcę⁴⁷. Należy zaznaczyć, że dokumenty prywatne również zostały wyposażone w dwa domniemania prawne, tj. domniemanie autentyczności i pochodzenia dokumentu od jego wystawcy. Jak zauważa Tomasz Szancilo, w praktyce oba domniemania najczęściej pokrywają się ze sobą. Ustalenie, że dany dokument został podpisany przez określoną osobę, implikuje wniosek, że osoba podpisana pod dokumentem złożyła zawarte w nim oświadczenie. Obalenie tego domniemania, tak jak i obalenie faktu pochodzenia dokumentu prywatnego od jego wystawcy, następuje według reguł przewidzianych w art. 253 k.p.c.⁴⁸, tzn. jeżeli strona zaprzecza prawdziwości dokumentu prywatnego albo twierdzi, że zawarte w nim oświadczenie osoby, która je podpisała, od niej nie pochodzi, obowiązana jest okoliczności te udowodnić⁴⁹. Niezależnie jednak od kontekstu, w jakim używane jest pojęcie dokumentu na gruncie prawa cywilnego materialnego, istotne jest, czy taki dokument uzyskuje rangę środka dowodowego, tj. czy będzie mógł być wykorzystany w ramach formalnego postępowania dowodowego⁵⁰.

Mając na uwadze powyższe, można zastanawiać się, czy dokumenty, będące podstawą rejestracji stanu cywilnego, mogą być uznane za dokumenty urzędowe, czy pozostaną jednak dokumentami prywatnymi. Z pewnością będzie to zależeć od ich typu i charakteru. Celem pogłębienia tego zagadnienia należy przedstawić kilka rodzajów dokumentów (najczęściej spotykanych w aktach zbiorowych rejestracji stanu cywilnego),

⁴³ Art. 244 § 2 k.p.c.

⁴⁴ T. Szancilo (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1: Art. 1–458¹⁶, Warszawa 2023, teza 7.

⁴⁵ Art. 245 k.p.c.

⁴⁶ Zob. wyrok SN z 3 października 2000 r., sygn. akt I CKN 804/98, Legalis.

⁴⁷ Zob. wyrok SN z 2 kwietnia 2008 r., sygn. akt III CSK 299/07, Legalis.

⁴⁸ T. Szancilo (red.), op. cit., teza 3.

⁴⁹ Art. 253 k.p.c.

⁵⁰ Wyrok SN z 18 lutego 2015 r., sygn. akt I CSK 107/14, Legalis.

które stanowią podstawę sporządzenia poszczególnych aktów stanu cywilnego, wzmianek dodatkowych czy chociażby przypisków.

Zacząć należy od rejestracji urodzenia, której dokonuje się m.in. na podstawie karty urodzenia (karty martwego urodzenia)⁵¹, która z kolei zawiera: 1) nazwisko, imię (imiona), nazwisko rodowe, datę i miejsce urodzenia oraz numer PESEL matki dziecka, jeżeli został nadany; 2) miejsce, datę i godzinę urodzenia dziecka; 3) płeć⁵².

Karta martwego urodzenia zawiera natomiast wszystkie dane wymagane w karcie urodzenia (wymienione powyżej) oraz informację, że dziecko urodziło się martwe. Karty te przekazuje podmiot wykonujący działalność leczniczą (zazwyczaj szpital). Wzór karty urodzenia i martwego urodzenia jest ściśle określony. Stanowi o tym rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 grudnia 2023 r. w sprawie wzorów karty urodzenia i karty martwego urodzenia⁵³. Należy zauważyć, że ani przepisy prawa, ani akty wykonawcze nie określają terminu na sporządzenie karty urodzenia (ani karty martwego urodzenia) przez podmiot wykonujący działalność leczniczą. Nie precyzują też tego, kto z personelu pracującego w placówce jest zobowiązany (kompetentny) sporządzić dokument, a następnie przekazać go USC⁵⁴. Karty są przekazywane kierownikom USC na piśmie utrwalonym w postaci elektronicznej, opatrzonym kwalifikowanym podpisem elektronicznym albo podpisem osobistym⁵⁵, co nadaje im określony charakter. Podpis osoby uprawnionej (kompetentnej) jest bezsprzecznym potwierdzeniem prawdziwości danych zawartych w karcie urodzenia/karcie martwego urodzenia. Drugim dokumentem będącym podstawą do sporządzenia aktu urodzenia jest protokół zgłoszenia urodzenia albo zgłoszenia urodzenia dokonanego w formie elektronicznej. Protokół sporządzony jest w przepisanej formie przez powołany do tego organ administracji publicznej (kierownika USC) w zakresie jego działania. Należy stwierdzić, że jeśli chodzi o kartę urodzenia, to spełnia ona jedną z przesłanek, które mogłyby kwalifikować ją jako dokument urzędowy – jest sporządzona w przepisanej formie⁵⁶. Nie sposób jednak przyznać, że spełnia ona drugą przesłankę, mianowicie że wydana jest przez powołane do tego organy władzy publicznej, inne organy państwowe w zakresie ich działania albo inne podmioty w zakresie zleconych im przez ustawę zadań z dziedziny administracji publicznej⁵⁷. Nie ma bowiem przepisu szczególnego, który stanowiłby, że szpitale lub inne podmioty lecznicze wystawiają karty urodzenia w zakresie zadań z dziedziny administracji publicznej zleconym im przez ustawę. Jako postulat *de lege ferenda* można uznać potrzebę unormowania tego wprost w przepisach prawa, tak by nie było wątpliwości, że podmioty wykonujące działalność leczniczą, wydając kartę urodzenia, działają, wykonując zadania z zakresu administracji publicznej. Co do protokołu zgłoszenia urodzenia dziecka, to można przyznać mu

⁵¹ Art. 53 ust. 1 PrASC.

⁵² Art. 54 ust. 2 PrASC.

⁵³ § 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 6 grudnia 2023 r. w sprawie wzorów karty urodzenia i karty martwego urodzenia (Dz.U. z 2023 r., poz. 2733).

⁵⁴ P. Króliński [w:] K. Osajda, M. Domański, J. Słyk (red.), op. cit., s. 359.

⁵⁵ Art. 54 ust. 4 PrASC.

⁵⁶ Art. 244 § 1 k.p.c.

⁵⁷ Art. 244 § 2 k.p.c.

charakter dokumentu urzędowego, ponieważ spełnia on obie przesłanki z art. 244 k.p.c., a mianowicie jest sporządzony w przepisanej formie oraz przez powołane do tego organy władzy publicznej lub inne organy państwowe w zakresie ich działania (sporządza go kierownik USC). Protokół zgłoszenia urodzenia zawiera:

- 1) nazwiska, imiona oraz nazwiska rodowe, daty i miejsca urodzenia rodziców dziecka, numery PESEL rodziców dziecka, jeżeli zostały nadane;
- 2) oświadczenie o wyborze imienia lub imion dziecka (w oświadczeniu wskazuje się maksymalnie dwa imiona, które nie mogą być zapisane w formie zdrobniałej oraz nie mogą mieć ośmieszającego lub nieprzyzwoitego charakteru⁵⁸);
- 3) nazwisko dziecka (jak stanowi art. 88 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy; dalej jako k.r.o.): dziecko, co do którego istnieje domniemanie, że pochodzi od męża matki, nosi nazwisko będące nazwiskiem obojga małżonków. Jeżeli małżonkowie mają różne nazwiska, dziecko nosi nazwisko wskazane w ich zgodnych oświadczeniach. Małżonkowie mogą wskazać nazwisko jednego z nich albo nazwisko utworzone przez połączenie nazwiska matki z nazwiskiem ojca dziecka⁵⁹;
- 4) datę i miejsce urodzenia dziecka (oczywiście chodzi o dzień, miesiąc i rok oraz miejscowość, w której dziecko przyszło na świat);
- 5) obywatelstwo dziecka (trzeba tutaj podkreślić, że informację o obywatelstwie rodziców oraz o obywatelstwie dziecka można ustalić bez komplikacji tylko wtedy, gdy oboje rodzice mają jedno wspólne obywatelstwo. Problemowe są jednak przypadki, w których obywatelstwa rodziców dziecka są różne⁶⁰. Warto odwołać się w tym miejscu do ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim, która stanowi w art. 14, że małoletni nabywa obywatelstwo polskie przez urodzenie, w przypadku gdy co najmniej jedno z rodziców jest obywatelem polskim, jak również gdy urodził się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a jego rodzice są nieznani, nie posiadają żadnego obywatelstwa lub ich obywatelstwo jest nieokreślone⁶¹);
- 6) obywatelstwo rodziców dziecka;
- 7) nazwisko i imię osoby zgłaszającej urodzenie oraz oznaczenie dokumentu tożsamości tej osoby (warto zaznaczyć, że zgłoszenia urodzenia dokonują matka lub ojciec dziecka posiadający pełną zdolność do czynności prawnych. Matka lub ojciec dziecka, którzy ukończyli 16 lat, dokonują zgłoszenia urodzenia, tylko jeśli posiadają ograniczoną zdolność do czynności prawnych, a w pozostałych przypadkach zgłoszenia urodzenia dokonuje przedstawiciel ustawowy lub opiekun matki⁶²);

⁵⁸ Art. 59 § 1 i § 2 PrASC.

⁵⁹ Art. 88 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2809 ze zm.), dalej jako k.r.o.

⁶⁰ D. Sorbian, [w:] I. Basior, A. Czajkowska, D. Sorbian, op. cit., art. 58, teza 3.

⁶¹ Art. 14 ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1989).

⁶² Art. 57 § 1 PrASC.

- 8) miejsce sporządzenia aktu małżeństwa i oznaczenie tego aktu lub miejsce sporządzenia aktu urodzenia każdego z rodziców dziecka i oznaczenie tych aktów;
- 9) nazwisko i imię biegłego lub tłumacza, jeżeli brał udział w czynności (np. w sytuacji niemożności porozumienia się kierownika USC z osobą, która dokonuje czynności zgłoszenia urodzenia, kierownik powinien zapewnić udział biegłego, który może tę komunikację zapewnić. Bieglym może być oczywiście biegły sądowy, ale również osoba, której wiadomości specjalne są niezbędne na potrzeby tej konkretnej czynności⁶³);
- 10) adres do korespondencji osoby zgłaszającej urodzenie;
- 11) nazwisko i imię kierownika urzędu stanu cywilnego przyjmującego zgłoszenie.

Regułą wywiedzioną z art. 32a PrASC jest, że protokoły sporządzane na podstawie ustawy przygotowuje się na piśmie utrwalonym (w postaci papierowej) i podpisuje się podpisami własnoręcznymi⁶⁴.

W drugiej kolejności przedstawić należy dokumenty będące podstawą zawarcia związku małżeńskiego, które w konsekwencji będą stanowić akta zbiorowe rejestracji małżeństwa. Wśród wielu dokumentów, które sporządza się przed i po zawarciu małżeństwa warto wyróżnić:

- 1) zapewnienia o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa⁶⁵, podpisane przez kobietę, mężczyznę i kierownika USC (zapewnienia powinny zawierać elementy wskazane w art. 76 ust. 4 PrASC⁶⁶);
- 2) w przypadku ślubu konkordatowego – zaświadczenie stwierdzające brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa⁶⁷ (jedną kopię nupturienci przekazują duchownemu, a druga kopia dołączana jest do akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego). Podstawową funkcją zaświadczenia stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa jest uzyskanie przez duchownego wiedzy, że nupturienci mogą zawrzeć małżeństwo w świetle prawa polskiego, a ponieważ duchowny nie ma kompetencji do odbioru takich oświadczeń, to opiera się na zaświadczeniu sporządzonym przez kierownika USC⁶⁸. Zaświadczenie to jest dokumentem o charakterze dowodowym, a nie materialnoprawnym⁶⁹;
- 3) w przypadku ślubu konkordatowego – zaświadczenie stwierdzające, że oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński zostały złożone w obecności duchownego (zaświadczenie podpisują nupturienci, świadkowie i duchowny);

⁶³ K. Flaga-Gieruszyńska (red.), *Biegły w postępowaniu cywilnym i karnym. Komentarz praktyczny, orzecznictwo, wzory pism procesowych i orzeczeń*, Warszawa 2020, teza 1.

⁶⁴ Art. 32a PrASC.

⁶⁵ Szerzej: L. Świto, M. Tomkiewicz, *Zaświadczenie o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa w procedurze matrimonium per procura*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2018, nr 21, s. 323–344.

⁶⁶ Art. 76 ust. 4 PrASC.

⁶⁷ Art. 4¹ § 1 k.r.o.

⁶⁸ R. Łukasiewicz, [w:] K. Osajda, M. Domański, J. Słyk (red.), op. cit., s. 494.

⁶⁹ K. Piasecki, *Prawo małżeńskie*, Warszawa 2011, s. 169–173.

- 4) w przypadku ślubu cywilnego – protokół przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński, podpisany na ślubie przez mężczyznę, kobietę, świadków i kierownika USC⁷⁰;
- 5) protokół przyjęcia oświadczeń o nazwiskach noszonych po zawarciu małżeństwa złożonych przed kierownikiem USC⁷¹ (słusznie zauważa Krzysztof Pietrzykowski, że „jeżeli małżeństwo jest zawierane przed duchownym, to osoby zamierzające zawrzeć małżeństwo wyznaniowe ze skutkami w prawie polskim muszą zdecydować o nazwisku już przed sporządzeniem zaświadczenia dla duchownego, stwierdzającego brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa. Do zmiany nazwiska dojdzie jednak z chwilą zawarcia małżeństwa”⁷²).

Kwestią problemową jest ocena, czy wszystkie wymienione dokumenty będą dokumentami urzędowymi w świetle art. 244 k.p.c. Co prawda są sporządzane w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej – kierownik USC drukuje odpowiednie formularze z systemu rejestracji stanu cywilnego, opatrując własnoręcznym podpisem i pieczęciami, które samoistnie nie stanowią dokumentu, choć mogą, a w pewnych wypadkach muszą, być użyte jako nośnik znaku będącego istotnym elementem dokumentu⁷³. Na wszystkich wymienionych dokumentach odciska się pieczęć okrągłą konkretnego USC oraz pieczęć imienną kierownika USC, który brał udział w czynnościach. Jednak, jak zauważa Sąd Najwyższy, dokument sporządzony wprowadzie przez organ mogący wytwarzać dokumenty urzędowe, ale w sferze *dominium*, a nie *imperium*, nie ma charakteru dokumentu urzędowego⁷⁴. Nie da się więc jednoznacznie stwierdzić, czy dokumenty stanowiące akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego w zakresie małżeństwa będą dokumentami urzędowymi i co za tym idzie – czy będą korzystać z domniemań przewidzianych dla dokumentów urzędowych.

Jeśli chodzi o akta zbiorowe rejestracji stanu cywilnego w zakresie zgonu, to będą to:

- 1) karta zgonu, która składa się z trzech części: przeznaczonych do zarejestrowania zgonu (pierwsza część), dla administracji cmentarza (druga część), dla potrzeb statystyki publicznej (trzecia część)⁷⁵. Podmiot, któremu zostanie wydana karta zgonu, przedkłada ją kierownikowi urzędu stanu cywilnego, który uzupełnia ją wraz z adnotacją o zarejestrowaniu zgonu w rejestrze stanu cywilnego lub adnotacją o zgłoszeniu zgonu, jeżeli z powodu niedostępności rejestru nie jest możliwe zarejestrowanie zgonu w dniu jego zgłoszenia⁷⁶;

⁷⁰ Art. 84 ust. 2 PrASC.

⁷¹ Art. 25 § 1 k.r.o.

⁷² K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2023, teza 5.

⁷³ Zob. wyrok SN z 14 października 1991 r., sygn. akt II KRN 302/91, OSP 1992, Nr 6, poz. 140.

⁷⁴ Por. wyrok SN z 20 lutego 1991 r., sygn. akt I PR 422/90, Lex nr 14682.

⁷⁵ Art. 11 ust. 3a ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 576).

⁷⁶ Art. 11 ust. 4a ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych.

- 2) protokół zgłoszenia zgonu (zgłoszenie zgonu dokumentuje się w formie protokołu, który podpisują zgłaszający zgon i kierownik USC⁷⁷). Przepis art. 94 ust. 2 PrASC⁷⁸ wymienia obligatoryjne elementy stanowiące katalog zamknięty, które powinien zawierać protokół zgłoszenia zgonu⁷⁹.

Nie sposób jednoznacznie określić, jaki jest charakter karty zgonu i protokołu zgłoszenia zgonu w kontekście dokumentu urzędowego. Karta zgonu sporządzana jest na podstawie art. 11 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, a rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2023 r. w sprawie wzoru karty zgonu określa jej wzór i sposób sporządzenia⁸⁰. Lekarz, jako podmiot wykonujący zawód zaufania publicznego⁸¹ i realizujący zadania publiczne (m.in. stwierdzanie zgonu), działa w tym wypadku co prawda w zakresie swoich kompetencji, ale wątpliwość stanowi, czy są to zadania z zakresu administracji publicznej (co jest przesłanką uznania dokumentu za dokument urzędowy). Karta zgonu jest podstawą wpisu do rejestru stanu cywilnego (wydanie aktu zgonu). Bez niej nie można dokonać czynności urzędowych, bowiem USC musi mieć kartę zgonu, by sporządzić i wystawić akt zgonu. Inną opcją jest tylko sądowe uznanie za zmarłego. Jako argumenty przeciwne trzeba stwierdzić, że lekarz nie jest „organem władzy publicznej” i co prawda działa jako profesjonalista, ale brakuje stwierdzenia wprost, że robi to w imieniu państwa.

Podsumowanie

Dokumenty z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego, w rozumieniu przepisów PrASC, stanowią odrębną kategorię dokumentacji, której znaczenie procesowe w postępowaniu cywilnym nie może być pomijane. W zależności od ich źródła, treści oraz formy sporządzenia mogą one przybierać postać zarówno dokumentów urzędowych, jak i dokumentów prywatnych. Ocenę ich mocy dowodowej oraz wiarygodności ustawodawca położył w zasadzie sądowi, w ramach zasady swobodnej oceny dowodów, przy zachowaniu konieczności respektowania wymagań logicznej oceny materiału dowodowego.

W praktyce sądowej dokumenty te odgrywają rolę zarówno bezpośrednich środków dowodowych, jak i materiału pomocniczego przy ustalaniu okoliczności faktycznych. Znaczenie dowodowe poszczególnych dokumentów z akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego wymaga każdorazowo precyzyjnej analizy ich genezy, treści oraz funkcji, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawa materialnego i procesowego.

Należy podkreślić, że brak jednolitych regulacji prawnych w zakresie kwalifikacji dokumentów sporządzanych przez podmioty lecznicze, zwłaszcza kart urodzenia i kart zgonu, rodzi poważne wątpliwości co do ich statusu prawnego. W związku z tym

⁷⁷ Art. 94 ust. 1 PrASC.

⁷⁸ Art. 94 ust. 2 PrASC.

⁷⁹ B. Kotowicz, [w:] A. Kurzawa, B. Opaliński, B. Kotowicz, op. cit., art. 94, teza 3.

⁸⁰ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2023 r. w sprawie wzoru karty zgonu (Dz.U. poz. 2734).

⁸¹ J. Wiatrowski, K. Wiatrowski, *Lekarz jako zawód zaufania publicznego*, „Problemy Zdrowia Publicznego” 2020, nr 1, s. 79.

zasadny wydaje się postulat *de lege ferenda*, zmierzający do wyraźnego ustawowego unormowania tej kwestii, w celu zapewnienia pewności prawa oraz ochrony zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa.

Konkludując, rola dokumentów akt zbiorowych w procesie cywilnym – choć niezwykle istotna – nie powinna być rozpatrywana w oderwaniu od całokształtu materiału dowodowego, lecz zawsze w kontekście zasady prawdy materialnej oraz dyrektyw postępowania dowodowego.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Balwicka-Szczyrba M., Sylwestrzak A. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2024.
- Basior I., Sorbian D., Czajkowska A., *Prawo o aktach stanu cywilnego z komentarzem. Przepisy wykonawcze i związkowe oraz wzory dokumentów*, Warszawa 2015.
- Dubisz S., *Wielki słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2018.
- Dziurda M. (red.), *Postępowanie dowodowe. Komentarz do art. 227–315 k.p.c.*, Warszawa 2024.
- Flaga-Gieruszyńska K. (red.), *Biegły w postępowaniu cywilnym i karnym. Komentarz praktyczny, orzecznictwo, wzory pism procesowych i orzeczeń*, Warszawa 2020.
- Flaga-Gieruszyńska K., Zieliński A., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2024.
- Graffke A., Graffke M., *Vademecum kierownika urzędu stanu cywilnego*, Warszawa 2021.
- Jurzyński M., *Prawne aspekty informatyzacji rejestracji stanu cywilnego*, „Acta Iuridica Resoviensia” 2024, nr 47(129).
- Kasprzyk P. (red.), *Podręcznik urzędnika stanu cywilnego, t. 1: Podstawowe instytucje prawa o aktach stanu cywilnego*, Lublin 2018.
- Kurzawa A., Opaliński B., Kotowicz B., *Prawo o aktach stanu cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2022.
- Leszczyński L., *Stosowanie generalnych klauzul odsyłających*, Kraków 2001.
- Piasecki K., *Prawo małżeńskie*, Warszawa 2011.
- Pietrzykowski K. (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, Warszawa 2023.
- Osajda K., Domański M., Słyk J. (red.), *Prawo o aktach stanu cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2023.
- Szancilo T. (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 1: Art. 1–458¹⁶*, Warszawa 2023.
- Świto L., Tomkiewicz M., *Zaświadczenie o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa w procedurze matrimonium per procura*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 2018, nr 21.
- Wiatrowski J., Wiatrowski K., *Lekarz jako zawód zaufania publicznego*, „Problemy Zdrowia Publicznego” 2020, nr 1.

Wilk A., *Akt urodzenia*, Warszawa 2014.

Wojewoda M., *Przypisek przy akcie stanu cywilnego i jego rola w systemie rejestracji stanu cywilnego w Polsce*, „Metryka. Studia z zakresu prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego” 2017, R. VII, nr 1.

Akty prawne

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lutego 2015 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru stanu cywilnego oraz akt zbiorowych rejestracji stanu cywilnego (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1904).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 grudnia 2023 r. w sprawie wzorów karty urodzenia i karty martwego urodzenia (Dz.U. z 2023 r., poz. 2733).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2023 r. w sprawie wzoru karty zgonu (Dz.U. poz. 2734).

Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 576).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2809 ze zm.).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1061 ze zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1568).

Ustawa z dnia 17 października 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1988).

Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1989).

Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2023 r., poz. 1378 ze zm.).

Orzecznictwo

Postanowienie NSA z 10 maja 2018 r., sygn. akt I GZ 129/18, CBOSA.

Wyrok NSA z 6 grudnia 2016 r., sygn. akt II OSK 595/15, CBOSA.

Wyrok NSA z 29 maja 2018 r., sygn. akt I OSK 1574/16, CBOSA.

Wyrok WSA w Lublinie z 1 kwietnia 2020 r., sygn. akt III SA/Lu 561/19, Legalis.

Wyrok WSA w Krakowie z 23 stycznia 2018 r., sygn. akt III Sa/Kr 1427/17, Legalis.

Wyrok WSA w Poznaniu z 28 maja 2021 r., sygn. akt II SAB/Po 17/21, Legalis.

Wyrok SN z 10 czerwca 1999 r., sygn. akt II UKN 685/98, OSNAPiUS 2000, Nr 17, poz. 655.

Wyrok SN z 3 października 2000 r., sygn. akt I CKN 804/98, Legalis.

Wyrok SN z 2 kwietnia 2008 r., sygn. akt III CSK 299/07, Legalis.

Wyrok SN z 18 lutego 2015 r., sygn. akt I CSK 107/14, Legalis.

Wyrok SN z 20 lutego 1991 r., sygn. akt I PR 422/90, Lex nr 14682.

Wyrok SN z 14 października 1991 r., sygn. akt II KRN 302/91, OSP 1992, Nr 6, poz. 140.

Wyrok SN z 16 lutego 1996 r., sygn. akt II CRN 173/95, Lex nr 1635264.

A document from the collective civil status registration files as evidence in civil proceedings

Summary

The article analyses the legal nature of documents from collective civil status registration files and their role as evidence in civil proceedings. Based on the dogmatic-legal method and the analysis of national case law, the author indicates that collective files include documents constituting the basis for drawing up a civil status record, additional note or footnote.

The principles of collecting, maintaining and making collective files available are discussed in detail, emphasizing that these documents may be in electronic, paper or digitally reproduced form. The requirement of a legal interest in making documents available and the distinction between legal interest and factual interest are also indicated, with reference to the case law of administrative courts.

In the part concerning the evidential value of documents from collective civil status registration files, the author discusses the application of the principle of free evaluation of evidence, indicating that the court decides on the credibility and strength of documents based on the rules of logic, life experience and procedural law. An analysis was carried out of whether individual documents from collective files are official or private documents in the context of Polish civil procedure.

Birth and death certificates – prepared by medical entities – raise doubts as to their qualification as official documents, due to the lack of a clear assignment of the public administration function. In turn, protocols prepared by heads of the Civil Registry Office have the undoubted status of official documents. The author postulates *de lege ferenda* statutory regulation of the status of documents issued by medical entities, in order to ensure legal certainty and protect the principle of citizens' trust in the state. In conclusion, documents from collective civil status registration files may be independent means of evidence or auxiliary material in civil proceedings, but their significance should be assessed each time in the context of the entirety of the evidence and the principles of material truth.

Keywords: document, collective civil status registration records, documentary evidence, civil procedure